Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J. Телефон: HEnderson 4-0807, 4-0237. Тел. УНС: HEnderson 4-1016

РІК LX. Ч. 311. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 21-го ЛИСТОПАДА 1952. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS No. 311. JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, NOVEMBER 21, 1952. VOL. LX.

ПРЕЗИДЕНТ ДАЛІ ТУРБУЄТЬСЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ЗДОРОВ'Я

Вашингтон. — През. Труман заявив публічно, що республіканська перемога при виборах ще не кладе кінця програмі суспільного й економічного поступу, а хто так думає, той „сліпий на зрозуміння історії". Це сказав він останньо у промові до Товариства Військових Лікарів, зібраних в готелі Статлер. Промова стосувалася урядової підтримки медичних дослідів і пляну суспільного забезпечення здоров'я. Відступаючи від тексту наперед написаної промови, президент уставив такі слова: „Тут я вам скажу, що від часу вибуху першої атомової бомби я завжди працював над проєктом, щоб повернути атомову енергію на мирні цілі і ми це зробимо, заки ще прийде наступна генерація". — Президентів плян суспільного забезпечення здоров'я опертий на системі федерального суспільного забезпечення. Спір над доцільністю такого забезпечення ведеться уже роками і з нього зроблено політичне питання в конгресових колах називаючи цей плян „соціяльною медициною". Найгостріше поборює цей плян Американське Лікарське Товариство. В згаданій промові на зібранні Товариства Військових Лікарів, президент заявив, що участь федерального уряду в спробах розв'язки питання здоров'я, не становить для нього предмету партійної політики, при чому він порівняв засоби національного здоров'я до природних засобів багатства. „Здоров'я американського народу це один з основних красних засобів. Воно таке важливе для добробуту нашої країни, як наша земля, наша вода, наші мінерали. Наш красний уряд турбується збереженням і розгорненням тих ресурсів цілими десятиріччами. Отже зовсім логічне, щоб ми заставновилися над нашим здоров'ям" — твердив Труман. — Оця промова Трумана відновила турботу над проєктом, згадку про який він залишив був уже від року.

Республіканський сенатор за незалежність Конгресу

Вашингтон. — Сен. Кейпгарт, республіканець з Індіяни, висловив надію, що республіканці не стануть у Конгресі тільки „гумовою штампілею" для адміністрації президента Айзенгавера. Він каже, що республіканці в Конгресі повинні показати свою повагу з'язках з Білим Домом. Він самий хоче співдіяти з Айзенгавером, одначе каже, що „я певно не буду співдіяти сліпо". Він думає, що багато сенаторів такої самої думки, як він. Сен. Кейпгарт підтримував сен. Тефта в кандидатурі на президента, а тепер, як каже буде підтримувати його при виборі на провідника Сенату в залі.

Заняття для Трумана після скінчення урядування

Вашингтон. — Одна фірма, що продукує фонографічні платівки, заферувала президентові Труманові одногодинну працю денно з платнею $40,000 річно після 20 січня 1953. Труман мав би грати на фортепіяні тільки такі мелодії, що він їх любить. Роджер Бравн, предсідник підприємства платівок Бронко Рекордс, написав до президента лист, піддаючи думку, щоб він грав такі мелодії, як „Місурі Волц", „Блек Гок Волц", „Бютіфул Огайо", і „ще одну любу мелодію". Прибуток з розпродажу платівок, пише Бравн, може йти просто до рук Трумана, або на якусь ціль, яку він вкаже, навіть і на Демократичну партію, кої кампанія в наступному виборчому періоді буде йти під закликом „Час на зміну".

Помер проф. В. Г. Кричевський

Головна Управа Об'єднання Українських Мистців в Америці повідомила, що дня 15-го листопада ц. р. помер, по тяжкій недузі, в місті Каракас у Венесуелі сеньйор українських мистців, почесний член Управи Об'єднання Мистців Українців в Америці, проф. д-р Василь Григорович Кричевський, проживши 80 років.

Помер Ю. Ґеник-Березовський

З Торонто, Канада, повідомляють, що в неділю, 16-го листопада ц. р. там помер д-р Ю. Ґеник-Березовський, відомий мистець-рецитатор, звичайний член НТШ, колишній асистент професорів І. Зілинського та Богдана Лепкого в Кракові та кол. викладач на університеті в Ґрацу. Похорони відбудуться в Торонто в суботу 22-го ц. м.

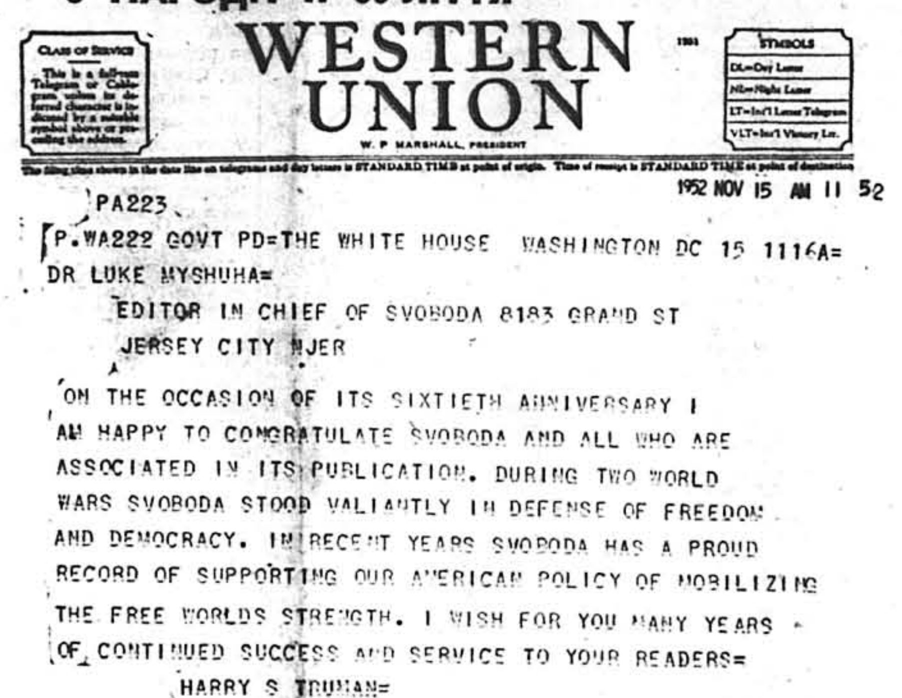
ЗАКОНОДАВЧА ПРОГРАМА НА НАРАДАХ РЕСПУБЛІКАНЦІВ

Ню Йорк. — Вибраний президент Двайт Д. Айзенгавер зустрівся на конференції з іншими провідними республіканцями в квартирі, приміщеній в готелі Коммодор, щоб обговорити з ними різнородні справи, зв'язані з перебранням влади після Нового Року. Крім закордонних справ, про які проголосив сен. Александер Вайлі окремий комунікат іменем ген. Айзенгавера, сен. Роберт А. Тефт і конгресмен Джозеф В. Мартін предявили генералові 14-15 пунктів законодатної прагами для нового Конгресу, контрольованого республіканцями. З-поміж такої кількости проєктів погодилися учасники конференції тільки в одній точці, а саме, щоб продовжити реорганізацію урядових бюр поза теперішній речинець, який вигасає з днем 1 квітня. Закон у цій справі дозволяє на переношення різних справ з одного урядового департаменту до іншого, при чому можна теж касувати різні бюра або творити нові, хоч Конгрес має право покласти своє вето проти таких змін. Продовження закону одобрено на конференції тому, щоб новий президент мав час зорієнтуватися в організації уряду і поробити відповідні рекомендації. З інших важливих справ обговорювано теперішню контролю цін, платень і чиншів, провірку податків, продовження тарифи, зміни Акту Тефта-Гартлі, одначе не винесено жадного вирішення. В справі робітничого закону Тефта-Гартлі сен. Тефт заявив, що він підготовить кілька проєктів для його зміни, одначе не для цілком нового закону. Під час обговорювання списку кандидатів на кабінетні пости, проповано належну участь жінок, одначе це узгіднено тільки для деяких становищ.

ПРЕЗИДЕНТ ТРУМАН ПРИВІТАВ „СВОБОДУ" З НАГОДИ ЇЇ 60-ЛІТТЯ

Президент Труман, поінформований про 60-ліття „Свободи" надіслав на адресу її головного редактора д-ра Л. Мишуги привітальну телеграму, яка в дослівному перекладі на українську мову звучить:

„Я радий погратулювати „Свободі" та всім, що зв'язані з її видавництвом, з нагоди її шістдесятих роковин. Впродовж двох світових воєн „Свобода" стояла мужньо в обороні волі і демократії. В останніх роках „Свобода" має знаменитий рекорд в підтримці нашої американської політики мобілізації могутности вільного світу. Я бажаю Вам на багато років дальших успіхів і праці для Ваших читачів". Підписано: Гаррі С. Труман. Телеграма датована в Білому Домі, Вашингтон, Д.С., 15-го листопада 1952 р.

WESTERN UNION

W. P. MARSHALL, PRESIDENT

1952 NOV 15 AM 11 52

PA223

P.WA222 GOVT PD=THE WHITE HOUSE WASHINGTON DC 15 1116A=

DR LUKE MYSHUHA=

EDITOR IN CHIEF OF SVOBODA 8183 GRAND ST

JERSEY CITY NJER

ON THE OCCASION OF ITS SIXTIETH ANNIVERSARY I AM HAPPY TO CONGRATULATE SVOBODA AND ALL WHO ARE ASSOCIATED IN ITS PUBLICATION. DURING TWO WORLD WARS SVOBODA STOOD VALIANTLY IN DEFENSE OF FREEDOM AND DEMOCRACY. IN RECENT YEARS SVOBODA HAS A PROUD RECORD OF SUPPORTING OUR AMERICAN POLICY OF MOBILIZING THE FREE WORLDS STRENGTH. I WISH FOR YOU MANY YEARS OF CONTINUED SUCCESS AND SERVICE TO YOUR READERS=

HARRY S TRUMAN=

Ювілейний Альманах „Свободи" відкриває вперше нез'ясовану ще сторінку історії американських українців

„Своїм безкомпромісовим становищем проти большевизму і проти його п'ятої колони в Америці, „Свобода" під час другої світової війни була стягнула на себе скажену лють цілого, можна б сказати, большевицького інтернаціоналу, зокрема його експозитури в Америці. З хвилиною, як Америка опинилася у воєнному союзі з Москвою, проти „Свободи" почалась в цій країні справжня большевицька оргія ... Під натиском такої большевицької пропаганди, як теж під впливом доносів з боку деяких „земляків", яких після війни почали розсліджувати за їх підривну камуністичну роботу, державні власті безпеки перевели в Редакції „Свободи" в грудні 1941-го року переслухання та перегляд редакційної кореспонденції ... яка закінчилася радше виправданням державних агентів безпеки, що вони були змушені до такої акції комуністичною пропагандою та доносами ..." Це цитата із статті „Свобода" в минулому і сучасному, надрукованої в Ювілейному Альманасі „Свободи". В цій, як і інших статтях відкривається вперше багато дечого з історії американських українців, про що досі з різних причин і мотивів ще не було одвертої мови. Альманах „Свободи", на 250 сторінках якого надруковано багатий та різноманітний матеріял про „Свободу" та український пресу взагалі, в якому є теж понад 70 фотографій, в цьому багато документальних, вже в справі з буде в продажу вже з кінцем цього місяця. Ціна тої єдиної в своєму роді книги, не зважаючи на величезні кошти її видання, виносить тільки один доляр і п'ятдесять центів. Книгу можна вже замовляти в Адміністрації „Свобода", висилаючи замовлення разом з грошевою належністю на адресу: (подати адресу по англійськи.

Тому, що тираж книги обмежений, тільки поспіх у замовленні може забезпечити висилку книги.

Ачесон проти іміграційного закону МекКаррана-Волтера

Вашингтон. — У минулу середу, державний секретар Дін Ачесон, окремим зверненням до Президентської Комісії Іміграції й Натуралізації, виявив свої погляди на еміграційний закон, що має увійти в силу 24 грудня і що був схвалений при кінці минулої сесії Конгресу, поминувши спротив і вето президента Трумана. Ачесон висловив свій погляд, що іміграційні закони нашої країни повинні бути такі, що притягали б до неї симпатії сильних і слабих країн, що потрібують ЗДА. Зокрема іміграційні закони ЗДА повинні допомогти розв'язати Европі трудноші, які вона має з перенаселенням та з масою втікачів з-під влади комуністів. Щодо азійських народів, Ачесон вказує, що мале число допущених з тієї частини світу імігрантів, яке ще більш може знизитись при діяльні нового закону, викликатиме „ґрунт для підозріння азіятів щодо наставлення ЗДА". Можливий зріст незадоволення в обширі Карайбських стровів та в Африці, що особливо зайве, бо ці два обширі становлять дуже важливі, з стратегічного погляду, тереми. Навпаки, за думкою державного секретаря одне з важливих завдань уряду ЗДА — це вишукати засоби протиставитись антиамериканській пропаганді африканських націоналістів, яка особливо виявляється в статтях, друкованих в націоналістичній пресі. „Якщо ми, однією рукою, намагаємося побороювати цю пропаганду, витрачаючи час і гроші, то, другою рукою, підтримуємо пропагандивні закони, нашою дискримінаційною політикою", — міркував Ачесон.

Літаки прокладають шлях ЗДА-Данія через підбігунові обшири

Едмонтон, Алта. — Скандинавський мочутний літак ДС-6 вирушив з міжнародного порту в Лос Анджелес, зупинившись у своєму леті в Едмонтоні. Цей літ — перший „піонерський" для устійнення нормального повітряного шляху з Америки до Европи через північні підбігунові обшири. На літаку знаходяться тридцять п'ять осіб, серед них одна жінка. З Едмонтону літак керується до великого літовища ЗДА в Тюлє, Ґренляндія. Пролітавши до Ґренляндії, літак наблизився до північного бігуна на яких 160 миль. Майже увесь цей шлях лежатиме в мертвих околицях постійного холоду. З Тюле, літак попрямує до Копенгагену в Данії, де має закінчити свою історичну подорож, перелетівши біля шести тисяч миль. Серед пасажирів літака, яких є усього 22 особи, — а решта, це залога, знаходяться данський і норвезький посли. Норвезький посол в ЗДА, Морґенштірне висловив переконання, що новий повітряний шлях міцно пов'яже тихоокеанське побережжя ЗДА і скандинавські країни.

Американська преса друкує українську пересторогу проти Трибуналу Міжнародних Злочинів

Вашингтон. — Американські пресові агенції та велика частина американської щоденної преси, включно з „Ню Йорк Таймсом" і „Геральд Трібюн", подали минулої неділі довші повідомлення про перестрогу голови Українського Конгресового Комітету, проф. Лева Добрянського, — про намагання створити т. зв. „Трибунал Міжнародних Злочинів. — Проф. Добрянський перестерігав, що З'єдинені Держави, підтримуючі заходи для створення того трибуналу, лють воду на комуністичний млин, в якому ця справа мелеться. Відповідна резолюція в справі створення такого трибуналу є тепер в Об'єднаних Націях і її підтримує американська делегація. Проф. Добрянський перестерігає, що думку такого трибуналу видвигнула навесні ц. р. опанована комуністами т. зв. Міжнародна Федерація Демократичних Правників і цей трибунал подуманий виключно як черговий комуністичний інструмент антиамериканської політики. „Кодекс того трибуналу квестіонував би дегально та підмінював би морально всі американські потягнення в холодній війні, включно з Голосом Америки, Радіостанцією Вільної Европи, доповненням Керстена до Акту Взаємної Безпеки і т. п." — твердив представник УКК, перестерігаючи Америку, щоб вона не дала зловитись на новий антиамериканський комуністичний підступ.

Не тільки урядово, але й „приватно" обкрадають Україну

Москва. — Совєтська преса в Москві, згідно з повідомленням „Асс. Пресс", тепер завзято говорила про шахрайства своїх московських „громадян" на території України. Цікаво, як ці москвини, навіть ніби не комуністи, могли свобідно вволочитися по Україні та обманювати бідних українських колгоспників аж у далекому від Москви Київському районі. В Москві арештували старшого товстого, з „хитрим обличчям громадянина" Перепьотчика за те, що займався чорною торгівлею. Та дальше арештування Давида Лазаревича Чайковського викрило цілий гурт ошустів, які „працювали" на Україні. Сам Чайковський в околицях Києва обіцяв колгоспам великі нагороди від підприємства, що продукує возові платформи, а за те колгоспи висилали найкращі свої коні та найліпшу пашу до Києва. Одні колгосп „заробив" на цьому інтересі 100,000 рублів, але „громадянин" Чайковський одночасно обманював в такий самий спосіб шість колгоспів у Київському районі, що московська преса мусіла писати „про живна поширеного обману і корупції".

Нові доводи про те, що знайдено гробницю св. Петра

Рим. — Нові розкопи знайшли достовірні доводи на те, що під базилікою св. Петра дійсно знайдено ще 1949 року гробницю св. Петра, в якій він був похоронений. Досі деякі вчені сумнівалися в тому, бо вони могли твердити, що цісар Константин вибудував базиліку св. Петра в тому місці, де, згідно з традицією, мав бути похоронений перший апостол Христа. Тому треба було знайти такі доводи, які свідчили б, що ще перед вибудуванням Константином базиліки, в тому місці находилися останки апостола-мученика. Тепер археологи знайшли ті доводи, і вже немає найменшого сумніву, що відкрита гробниця містить дійсно тіло св. Петра. Археологи знайшли грецькі написи на стіні, — які написані ще перед Константином, і які відносяться до св. Петра. Другий довід це те, що археологи знайшли золоті цвяхи та куски олива й срібла, а твір із 6 сторіччя про папів згадує, що Константин казав поробити металеві хрести кругом могили св. Петра. Знайдено також червоні кости. Археологи пояснюють що червона барва костей походить від червоної одежі, яку носив св. Петро. Знайдено також шматки тієї червоної одежі.

Перша група казахстанців прибула до Туреччини

Істамбул, Туреччина. — Щойно тепер закінчена історія 106 казахстанських утікачів, яка зачалася перед 16 роками, коли 18,300 казахстанців втікли із совєтського Туркестану разом із 100,000 рогатої худоби та 1,000 верблюдів. Вони мусіли ввесь час воювати, спершу з росіянами, а пізніше з китайськими комуністами. В тих боях вони стратили всю свою рогату худобу та все своє майно, і їх залишилося тільки дві тисячі. Тепер вони дістали дозвіл поселитися в Туреччині і перша їхня група прибула вже до цієї країни. Всіх їх має прибути до Туреччини 1850 осіб.

АЙЗЕНГАВЕР ПІДТРИМУЄ АМЕРИКАНСЬКЕ СТАНОВИЩЕ В КОРЕЇ

НОВООБРАНИЙ ПРЕЗИДЕНТ ПРОТИ ПРИМУСОВОЇ РЕПАТРІЯЦІЇ ПОЛОНЕНИХ; ПІДКРЕСЛЮЄ СВОЮ ВІДДАНІСТЬ ПРИНЦИПАМ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ

Ген. Двайт Д. Айзенгавер, новообраний президент З'єдинених Держав, що перебере урядування в січні наступного року, висловив вчора свою повну підтримку американського становища в Кореї проти примусової репатріяції полонених, заявляючи рівночасно свою відданість принципам Об'єднаних Націй. Становище новообраного президента в цій справі з'ясував сенатор Александер Вайлі з Висконсин, кандидат на голову сенатського комітету закордонних справ в новому Конгресі і теперішній республіканський член американської делегації в Об'єднаних Націях. Сен. Вайлі прочитав в цій справі написану заяву, приготовану дбайливо в головній квартирі ген. Айзенгавера в готелю Коммодор. Заява була прочитана представникам преси. В дипломатичних колах вважають, що Айзенгавер вважав за відповідне скласти таку заяву, щоб розвіяти поголоски, що він може змінити американське становище відносно полонених в Кореї. Звертається, однак, увагу, що ген. Айзенгавер говорить в своїй заяві про „принципи", які не мусять покриватися з тактичними подробицями теперішньої американської політики в переговорах в Кореї й тому не виключається можливости, — що він може евентуально погодитися на відповідно змодифіковану індійську резолюцію в цій справі. Сен. Вайлі поінформував, що американське становище в справі полонених в Кореї було теж обговорене і узгіднене під час передвчорашньої розмови між Айзенгавером і президентом Труманом в Білому Домі. Заяві про становище Айзенгавера в справі Кореї надається великого значення, зокрема після повідомлення, що сьогодні Айзенгавер матиме зустріч і нараду з британським секретарем закордонних справ Іденом.

Індійський представник вияснює свою резолюцію в справі Кореї

Об'єднані Нації, Н. Й. — Індійський представник в Об'єднаних Націях, В. К. Кришна Менон, промовляючи вчора в Політичній Комісії Генеральної Асамблеї, намагався вияснити подробиці індійської компромісової резолюції в справі полонених в Кореї, він повідомив головно на американські застереження проти тої резолюції. Індійська резолюція постановляє, що негайно після перемир'я повинні бути репатрійовані всі ті полонені, які собі того бажають, але не з'ясовує точно справи, що має статися з тими десятками тисяч полонених, які вже наперед відмовляються від повороту до своїх опанованих комуністами країн. Індійська резолюція тільки постановляє, що всі ті полонені, які не вернуться до своїх домів, ні до 90 днів після перемир'я, повинні підлягати неутральній Репатріяційній Комісії Об'єднаних Націй та що їх доля повинна бути вирішена на конференції, яка збереться після перемир'я, щоб розглянути і встановити політичний статут Кореї. В своїх вчорашніх виясненнях індійський представник не потрапив дати задовольняючу відповідь на застереження американських та інших представників.

Знову сильні атаки червоних на західному фронті в Кореї

Токіо. — Після кількох днів „тільки спорадичних" боїв на поодиноких ділянках корейського фронту, впродовж вчорашнього дня комуністичні війська розпочали знову сильні атаки на алліянтські лінії на західному секторі фронту. — Під час атаки розгорнулись запеклі бої, що тривали повних вісім годин. Комуністи, — втративши багато вояків і не потрапивши проломити ані навіть захитати алліянтських ліній, перевали наступ та відступили на свої вихідні позиції. Тимчасом, алліянтська авіяція продовжувала інтенсивне бомбардування ворожих воєнних об'єктів на цілій території Північної Кореї.

Нагіб про успіхи в англо-єгипетських переговорах

Каїро. — Прем'єр Нагіб заявив після йозмови з сером Джеймсом Робертсоном, секретарем суданської адміністрації, що панує повна згода щодо загальних основ розв'язки суданської проблеми, а намагаються тільки в справі їхнього здійснення. Головні пункти розв'язки справи Судану такі: невтральна комісія має наглядати над переведенням виборів у Судані та над трирічним урядуванням египетського самоврядування. — Після трьох років мав би відбутися в Судані плебісцит чи він хоче бути далі самостійний, чи захоче мати деякі зв'язки з Єгиптом. Єгипет має тепер деякі фінансові клопоти, бо ніхто не хоче купувати суданської бавовни. Ні ЗДА, ні Англія не купують цього найбільшого експортового продукту, і через те панує в країні фінансова криза. Прем'єр Нагіб невдоволений, що ЗДА не дають йому допомоги.

ЕСПАНІЮ ПРИЙНЯТО В ЧЛЕНИ ЮНЕСКО

Париж. — Еспанія була прийнята вчора до Виховної, Наукової і Культурної Організації Об'єднаних Націй (ЮНЕСКО), як її 66-ий член. — 44 країни голосувало в користь прийняття Еспанії, чотири країни були проти цього, а представники сімох країн здержались від голосування. Голосування в справі прийняття нових членів відбулося прискіпленим темпом і без дебат. Рівночасно з Еспанією — прийнято в члени ЮНЕСКО теж Лібію і Непаль. На окрему увагу заслуговує факт, що в користь Еспанії голосували не тільки американський і британський представники, але теж французький, виконуючи в цьому випадку окреме доручення французького уряду. Проти Еспанії голосували представники Мехіко, Югославії, Бурми і Уругваю, а здержались від голосування представники Люксембурґу, Ізраїля, Норвегії, Данії, Швеції, Голландії та Індії. Більшістю 41 голосу проти 7 — відкинено теж ізраїльську пропозицію, щоб голосування в справі членства Еспанії відложити на десять днів. Під час, згідно після прийняття Еспанії в члени ЮНЕСКО, кількох молодих людей на залі нарад демонстрували проти режиму Франка.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage privided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$ 5.25	Six months	$ 5.25
На три місяці	$ 2.75	Three months	$ 2.75
В Джерзі Ситі і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	$ 6.50	Six months	$ 6.50
На три місяці	$ 3.50	Three months	$ 3.50
Число з понеділка (з англійською частиною):		Monday's issue (the Ukrainian Weakly, English language suppl.)	
На рік	$ 3.00	One year	$ 3.00
На пів року	$ 2.00	Six months	$ 2.00
Недільне видання:			
На рік у ЗДА	$3.75	На рік у Канаді	$4.25
На пів року у ЗДА	$2.00	На пів року в Канаді	$2.25

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSFY CITY 3, N. J.

ЗУСТРІЧ ТРУМАНА З АЙЗЕНГАВЕРОМ

„Панове Президенти!" З такими словами звернувся фотограф Ассошіейтед Пресс Ґарві Джорджес до президента Трумана та вибраного президента Айзенгавера, щоб подали собі руки і дали йому нагоду так їх відфотографувати. Це затитулювання прийняли „оба президенти" з гумором, а ціла нація з радістю, в переконанні, що гострі слова, що падали в час виборчої кампанії вже затрачують своє вістря і Труман та Айзенгавер стараються якнайкраще підготовити передачу влади, яка наступить щойно 20 січня.

През. Труман в міжчасі далі урядуватиме і буде відповідальний, згідно з Конституцією ЗДА, за ціле діловодство. Одначе вже тепер треба рішати про багато справ, які доведеться полагоджувати не Труманові, а Айзенгаверові. Це відноситься головно до закордонних справ. Вже те одно вимагає певного порозуміння між президентом, що 20 січня покине Білий Дім і тим, що до нього ввійде. Це особливо потрібне з огляду на чужі держави. В багатьох країнах ще й досі не визнаються на тонкостях американського правління і через те повстають завжди великі обави, як міняється влада в Вашінґтоні. Тим разом є ще окремі причини на такі побоювання: 20-літня відсутність республіканців при владі. Тому добре сталося, що конференція Трумана з Айзенгавером закінчилася комунікатом, який ясно підкреслює, що нема ніякої причини до побоювань, бо буде задержана надалі й „рівновага" в цій країні й буде зроблене все, що треба для „сприятливого поступу в міжнародніх справах".

Ми тої думки, що не тільки тепер, поки ще урядує Труман, але й пізніше, як владу обійме Айзенгавер, не буде великих змін, ні в домашніх справах, ні закордонних. Будуть зате зміни в особах на керівних становищах. Саме тепер Айзенгавер матиме доволі клопоту, щоб знайти не тільки своїх найближчих співробітників, але також поставити на визначних місцях тих, що найбільше прислужились до його перемоги в Республіканській партії. Це є дуже трудне завдання; це властиво перший великий іспит нового президента. Айзенгавер мусить вже тепер уплянувати з республіканськими провідниками Палати Репрезентантів і Сенату програму праці в новому Конґресі. Бож треба бодай почати здійснювати те, про що так голосно говорено в час виборчої аґітації. А це відноситься до зменшення державного бюджету і податків. Ледве чи республіканцям вдасться багато тут осягнути. В часописах читаємо, що Айзенгавер вийшов з конференції з президентом Труманом дуже задуманим. Це значить, що його поінформовано про багато не дуже радісних, але довірочних речей, що відносяться до міжнародного положення, совєтської аґресії та війн в Кореї. Хоч він формально далі не відповідає за хід дальших політичних подій, проте положення в світі таке напружене, що президент Труман не може обійтися без порозуміння з ним у рішеннях, які формально покищо виходять від нього.

Наразі найдразливіше питання, — це справа війни в Кореї. Айзенгавер не заповів вправді, що якщо він буде вибраний і виберется до Кореї, то тим самим уже війна буде покінчена. Але багато людей, слухаючи слів того так визначного генерала, набирали мимохіть переконання, що він таки доведе до замирення і покінчить „війну Трумана". Так воно одначе не є. Навпаки положення щодо Кореї ще погіршилось через нові совєтські інтриґи.

Теж і в Асамблеї Об'єднаних Націй відкладають найважливіші проблеми аж до часу, поки Айзенгавер не обійме влади.

Іншимь словами, на нового президента вже спали важкі тягарі, а спадуть ще більші, як він осяде в Білому Домі. Але те саме було б з кожним, хто був би прийшов до влади, в тому також і з кандидатом Демократичної партії.

Самовизначення народів — аргумент Москви

На московському 19 з'їзді компартії особливу увагу було приділено делеґаціям компартій так званих капіталістичних країн. На з'їзді, як гості, були присутніми делеґати компартій з 44 країн. 15 жовтня в Кремлі влаштовано для них спеціяльне прийняття. Заключний виступ на з'їзді Сталіна також повністю був присвячений вказівкам, що мають робити компартії „капіталістичних" країн і якої дотримуватись тактики. Без сумніву, що ця промова „вождя трудящих усього світу", як титулує себе Сталін, матиме вплив на світову політику. Аґресивна програма Сталіна розрахована на довшу мету. Добре розуміючи вагу і силу національно-визвольних рухів, Сталін рішив їх підкорити власним інтересам.

Вся мудрість Сталіна зводиться ось до чого: поперше він розглядає комуністичні партії різних країн як суцільний фронт, який не рахується з державними рямками. Найголовніше завдання компартії в капіталістичних країнах — це повалення існуючих урядів і захоплення влади. Цим партіям тепер легше буде боротись за владу в порівнянні з боротьбою російських комуністів проти царату. Сталін на це дає дві причини: компартії „капіталістичних" країн мають перед собою досвід російських комуністів і країн народньої демократії, провідні верстви в їхніх країнах (буржуазія) є ворогами визвольних рухів, втратили зв'язок з народом і тим послабили себе.

Сталін так малює загальну ситуацію: „Раніше буржуазія дозволяла собі займатись лібералізмом, боронити буржуазно-демократичні свободи і цим створювала собі популярність в народі. Тепер від лібералізму не лишилось і сліду. Немає більше так званої „особистої свободи", — права одиниці признаються тепер тільки за тими, в яких є капітал, а решта громадян вважається сирим людським матеріялом, придатним лише для експлуатації. Розтоптано принцип рівности людей і націй, його замінено принципом права експлуататорської меншости і безправ'я експлуатованої більшости громадян. Прапор буржуазно-демократичних свобод викинено за борт. Я думаю, що цей прапор доведеться підняти вам, представникам комуністичних і демократичних партій, і понести його вперед, якщо хочете зібрати навколо себе більшість народу. Більше нікому його підняти. Раніше буржуазія вважалась проводом нації, вона боронила права і незалежність нації, ставлячи їх „вище всього". Тепер не лишилось і сліду від „національного принципу". Тепер буржуазія продає права і незалежність нації за доляри. Прапор національної незалежности і національного суверенітету викинено за борт. Немає сумніву, що цей прапор доведеться підняти вам, представникам комуністичних і демократичних партій, і понести його вперед, якщо хочете бути патріотами своєї країни, якщо хочете стати керівною силою нації. Його нікому більше підняти".

Вже декілька років Москва провадить політику підпорядкування національно-визвольних рухів у світі своїм комуністично-російським інтересам. Тепер, переконавшись в успіхові такої тактики, Сталін своєю промовою на московському з'їзді її узаконив. Після цього комуністичні партії поза межами адміністративного впливу СССР, як по нотах, проводитимуть цю політику. Ось „Правда" з 20 жовтня повідомляє про виступ Толятті в італійській палаті депутатів з домаганням охорони національної незалежности Італії. В такому ж дусі говорили на московському партз'їзді делеґати закордонних компартій. Секретар компартії Бельгії Е. Лальман говорив, що прості люди Бельгії в особі Сталіна бачать надійного друга і оборонця малих націй. Секретар компартії Ізраїля заявив: „Комуністична партія Ізраїля очолює боротьбу народніх мас Ізраїля за мир, національну незалежність, за хліб і свободу, проти політики національної дискримінації у відношенні до арабського населення, за дружбу і співпрацю з народами Середнього Сходу". Делеґати компартій Франції, Італії, Ірану і інших країн запевняли делеґатів 19 партз'їзду, що їхні народи ніколи не піднімуть зброї проти СССР. Стоячи з'їзд вислухав такі слова Моріса Тореза: „Мільйони й мільйони наших співгромадян дають урочисту клятву: французький нарід не буде, ніколи не буде воювати проти Совєтського Союзу".

Російсько-еміґраційна преса промовчує цей важливий виступ Сталіна, бо цей виступ зайвий раз спростовує твердження російських імперіялістів про те, що підсовєтські народи, як вогню, бояться самостійности і ширення національно-визвольних ідей піде на руку Сталінові. (Л Л)

Федір Дудко

Історична неминучість

Історія багато чого навчає. А в першій мірі того, що всякому насильству над людством рано чи пізно приходить неминучий кінець. Чи ми перегортатимемо сторінки старих людських анналів, чи заглядатимемо до історії середньовіччя, чи, врешті, захочемо пересипати в пам'яті події новіших часів — скрізь зустрічаємося з потвердженням цього залізного закону неминучости. Рано чи пізно, а насильницька нога мусить оступитись, а слідом за цим із блискавичною швидкістю наступає провал усієї тієї системи, якою насильницька рука тримала людські маси в сліпій покорі. Історія зовсім недавнього панування Гітлера над Европою та тяжкої боротьби, що поклала край потворному його насильству над людством — є найяскравішою ілюстрацією цього.

Описи людської бувальщини повні прикладів, коли не лише злітали з тронів чи з диктаторських крісел тирани, а валилися цілі могутні, на насильстві побудовані імперії. Так завалилася на наших очах Австро-Угорщина, так упала дуже могутня ще на початках цього століття імперія турецьких падишахів, що сягала своїми володіннями через увесь близький схід аж до Індійського океану і майже підходила попід Відень в Европі.

Передбачаючи цю історичну неминучість, деякі непевні себе імперіялістичні краї, чи то з власної ініціятиви, чи за доброю порадою зичливих сусідів, почали потрохи попускати з своєї бути. Справді, світові події останніх десятиліть, особливо ж остання світова війна, багато дечого просвітила в головах чільних людських політиків з одного боку, а з другого спонукали до сміливих кроків тих, хто до цього часу слухняно стояв за дверима і був позбавлений усякого голосу в справах світової політики. В сьогоднішньому дні ми можемо спостерігати, як поволі розпливаються могутні ще в зовсім недавніх часах потуги, а рівночасно з цим як одна по одній виходять із послуху їхні споконвічні васали або навіть зведені до ролі послугачів чи безсловесних колоніяльних рабів чужонаціональні провінції. Маємо, в першій мірі, на увазі те, що робиться довкола британської імперії. Політичні перипетії, в які попала в останніх часах ця недавня світова потуга, дуже повчальні.

Друга світова війна, як знаємо, закінчилась перемогою аліянтів, але перемогою — неоднаково щасливою для кожного члена союзної коаліції. Америка, яка найбільш прислужилась до повалення гітлерівської деспотії і проте не збагатилась територіяльно по війні ані найменшим клаптиком землі, якої, врешті вона зовсім і не потребує. Її задовольнила та роля передової держави, яку Америка в останній війні зовсім справедливо собі заслужила.

Другий партнер коаліції, Франція, мала по війні долю приказкового тепер побідника Пірра: полководець виграв війну, але залишився зовсім без війська. Як колись громадяни запитували свого войовника: „Пірре, Пірре, а де ж твої когорти?", так можемо й ми запитати сьогодні великодержавну Францію, куди поділася її мілітарна сила. Воєнний французький потенціял у моменті закінчення війни був зведений до того, що приборкана й поставлена на коліна Німеччина була багато сильніша від цієї держави-побідниці.

Не принесла перемога над Гітлером багато потіхи й Англії. Ця широка світова імперія втратила в результаті війни величезні простори своїх кількавікових колоній із сотками мільйонів населення, затримавши покищо при собі лише цілу низку дрібніших володінь. Кажемо — покищо, бо залізний закон неминучости, про який ми вже згадали, передбачує із відкрученням одної лише шрубки розхитання цілого імперського механізму. І це розхитання з кожним новим днем, як бачимо, все збільшується.

Почалося воно конфліктом довкола іранської нафти. Цей конфлікт не скінчився ще й не знати, коли й чим скінчиться. Але певне одно: закінчиться не на користь Британії.

Трохи пізніше виринув новий конфлікт із Суезом. Він так само ще не вирішений, а до того ще й ускладнений бажанням Судану об'єднатись з Єгиптом. Недавня заява єгипетського диктатора про „повзвільнення всієї нільської долини", а особливо про те, що Єгипет має стати „великою світовою державою" — теж не віщує нічого доброго для британських плянів.

Зарисовуються щілини в британському імперському кораблі і з інших боків. Чи не заявили в минулому році греки, що добре пам'ятають історію „пригорнення" до британської імперії ще так недавно грецького острова Крети і що будуть упоминатись про повернення їм цього острова, лише не вважають грізний сьогоднішній момент за невідповідний для цього час.

Ну, а та злорадна заява еспанського генерала Франка, сказана у відповідь кореспондентам на їх запит, чи не знає він причини, чому сусідня з Еспанією Британія не присилає досі до неї свого амбасадора? „Чому не присилають, — єхидно сказав генерал, — не знаю, але що Ґібральтар є еспанський порт, а не англійський, про це знає і про це вам скаже кожен еспанець".

Так є з Великою Британією. Зате четвертому з черги партнерові аліянтської коаліції — Совєтській Росії повелося інакше. Їм дозволено було не тільки посягнути по війні на чужі території, але навіть розростися загарбницьким способом до майже космічних розмірів. СССР з легкої руки щедрого і вдячного президента Рузвелта, за напівмовчазною згодою Черчіла, дістав пів Европи з Берліном, доступ до Адріятицького моря, Манджурію, пів Кореї, цілий Сахалін і цілу смугу стратегічно важних Курильських островів на підступах до Японії. Цього мало: п'ять років пізніше виявленням повного свого „дезинтерисман" західні держави дали можливість Совєтам загарбати цілий Китай із невичерпним, 450-мільйоновим людським резерватором, не згадуючи вже про Тибет. Росія упродовж 5-ти років із 200-мільйонової держави розрослася в кольоса з 800-мільйоновим населенням. Це робилося в часах, коли старі европейські світові імперії, сухо і мовчки відкашлюючись, здавали свої горді „висотні" позиції. Це робилося з державою, яка, посідаючи сама понад 150 поневолених народів, ще так недавно посміхалася в бік небіжки Австро-Угорщини, називаючи її „лоскутною (тобто зшитою з кусні́в) імперією", хоч населення Австро-Угорщини складалось всього лише з десяти національностей.

Виглядало б усе це безперечним парадоксом і повним запереченням того, про що ми говоримо в цій статті, якщо б не слушна заввага Л. Троцького на адресу Сталіна, яку він висловив якось після того, як зовсім розійшовся із ним: „Чим більше він проковтне, тим скоріше вдавиться". Як би колесо історії не поверталося, а залізний закон неминучости уже на волоску завісив свій грізний Дамоклів меч над головою совєтської імперії. Коли цей волосок урветься і коли меч обрушиться і на голову новітніх насильників людства — не знати. Одно певне: рано чи пізно це статися мусить, як уже сталося в людській історії із сотками інших імперій.

М. В. Дольницький

Міжнародні ускладнення

3. Протиамериканські настрої

Без участи Америки в міжнародніх справах, світ став би легкою здобиччю для червоного імперіялізму. Такі акції, як Плян Маршала, Програма точка 4, НАТО, якщо ще не спинили, то цілком певно сильно ослабили натиск світового комунізму на вільні держави.

Всестороння участь Америки в вирішуванні міжнародніх проблемах і участь її в економічній відбудові вільних держав, неодну з них втримали при житті, підняли матеріяльно і духово та влили в них нового розгону.

Не зважаючи на ці американські почини, всі без вийнятку американські дипломати і журналісти та кореспонденти, стверджують, що в цілому світі, в кожній вільній державі, слідний поважний зріст протиамериканських настроїв. В звітах, що появляються щоденно в низці американських журналів і часописів, ці журналісти, кореспонденти і дипломати, щоразу підкреслюють, що і в Японії, і в Ірані, і в Єгипті, і в Англії та Франції вони помітили негодування з приводу американських впливів і американського проводу, а навіть і матеріяльної допомоги, які дістають з ЗДА, бо, мовляв, вона їх понижує.

Не іде тут про комуністів, які, з наказу Кремля, поборюють американізм навіть в його найблагородніших діях. Тут мова про широкі маси населення, а далі і про демократичні уряди та установи поодиноких держав. Оце завважують навіть американські туристи. Вони ніяк не можуть зрозуміти, як це можливо, щоб американська допомога спричиняла всюди такі негодування.

Як пояснити собі це явище? Перш усього — американським незнанням політичних проблем поодиноких держав. Американці раді б бачити всюди порядки, подібні до цих, що вдома. Вони пересаджують старі традиції держав, їхні звички, їхню ментальність. Намагаються часто пересадити на цілком відмінний ґрунт таке, що типічно американське і дивуються, коли зустрічають спротив. Крім необізнаности з політичними, соціяльними та культурними порядками, американці, на думку декого, вмішуються у внутрішні справи держав, яким прийшли з допомогою. Проте всі признають, що американські впливи збільшаються у всіх ділянках европейського та азійського життя вільних держав.

Американський читач теж із здивуванням читає нераз вісті про те, як протикомуністичні французи, англійці, німці, італійці, японці, іранці і т. д., навіть в дружній розмові, радять американцям йти „додому".

Американці, що мали нагоду об'їздити різні країни світу, з сумом стверджують, що деякі народи прямо „змучені американським верховодством" і раді б жити власним життям, без американських порад і вказівок.

Востаннє появилися в пресі вістки, що низка урядів різних держав, на чолі із Англією і Францією, хотять виповісти угоди, заключені в рямцях пляну Маршала. Цим вони хотять врятувати своє обличчя від закидів залежности від Вашінґтону, зміцнити свої позиції й почати вести самостійну внутрішню політику без зовнішніх втручань.

Оці нарікання і протести та протиамериканські настрої, хоч дуже часто цілком перебільшені, являються знаменитим матеріялом на млин комуністичної пропаґанди.

Цей „проти американізм" некомуністичного характеру помітно турбує американців. Правда, Америка пішла з допомогою різним державам не без власного інтересу, ба теж і у власній обороні. Але панувати над світом вона не думає. Америці йшло, перш усього, економічною допомогою вирвати ґрунт брехливій комуністичній пропаґанді, спертій на нужді в демократіях, а раю в Совєтах, як теж дати змогу демократичним урядам закріпитися і провести потрібні реформи. Ані колоніяльних ані імперіялістичних цілей Америка на думці не має. Було б трагедією вільного світу, коли б він цього не добачував і не розумів.

ЕВРОПЕЙСЬКІ КОМУНІСТИ ЗБАГАЧУЮТЬСЯ АМЕРИКАНСЬКИМИ ДОЛЯРАМИ

Ню Йорк. — Мільйони американських долярів переказують американські громадяни до комуністичних сателітських країн в Европі в надії, що вони допоможуть своїм рідним у старому краю. Це діється таким способом, що Польща, Чехословаччина й Угорщина втримують у Ню Йорку аґенції для збирання в Америці замовлень на різнородні вироби в старому краю, які, як кажуть аґенції, будуть доставлені на адресу осіб в старому краю, що їх подасть хтось, що дає замовлення в Америці. Замовлення можуть бути на найрізнородніші предмети, які американці хочуть дати даром для своїх рідних у підсовєтських країнах. Це діється так, що замовляючий в Америці платить доляри на якийсь виріб у старому краю і за те дістає посвідку, яка одночасно є переказом на закупно якогось виробу в якійсь країні під Совєтами. Переказ посилається на чиюсь адресу в такій країні, а там уже така особа може дістати те, що замовлено в Америці. Так напр. польська комуністична аґенція під назвою ПЕКАО, приміщена на 16 поверсі під ч. 25 Брод Ст. у Ню Йорку, збирає замовлення на пачки з харчами, на бавовняні матерії, на будову дому, а навіть і на закупно корови чи коня. Чехословацька аґенція під назвою ДАРЕКС існує під ч. 300 при Четвертій евеню. Угорська аґенція існує як відділ Чеської. Панує здогад, що комуністи збирають таким способом фонди на утримання своїх місій і консулатів в Америці.

О. Г.

ЧЕРВОНИЙ СКЕТЧ У СЛОВАЦЬКОМУ ВИКОНАННІ

(До восьмої річниці комуністичного путчу на Словаччині)

(30)

Полюбившися чарівним помислом природи, який завершив собою прикрі враження попередньої доби, йдемо далі і незабаром стукаємо у двері, де чекає нас Катя і щасливі нашим поворотом діти.

Так жалюгідно скінчилася наша виправа на Мадярщину.

Здавши на найближчому „засіданні" „звіт" з нашої ризиковної мандрівки, я заявляю катеґорично:

— Панове, для нашого спільного рятунку лишається тільки одинокий вихід: йти до Ревуци і просити в німецької комендатури транспорту. Коли і це не вдасться — то хай кожен рішає, як хоче. Що ж до себе, то я вам скажу: через три дні я або вирвуся з цього проклятого кільця, або загину.

— Підемо до Ревуци удвох, — пропонує Зіна.

На цей раз уже ніхто не заперечує, навіть Зінин чоловік, хоч не може втриматися висловити вголос припущення, що в мені напевне сидить непосидющий чорт.

Не гаючи часу, відразу другого ранку йдемо з Зіною в Ревуцу. На цей раз не маємо жодних пригод, і Зіна навіть розчарована, що не зустрічала ніде ні одного партизана.

Та в комендатурі полагодити справу виявилось не так просто. На наше прохання дати нам авто, комендант лишень посміхнувся.

— Про це, шановні пані, не може бути навіть мови!

— Чому? — відважно спитала Зіна.

— З багатьох причин: поперше, ми щадимо бензину, подруге, ми не маємо права вживати транспортових засобів для невійськових цілей, потретє, тому, що наші авта разом з вами могли би бути знищені партизанами.

Комендант мав рацію, у всякому разі щодо останнього пункту.

— А може ви, пане комендант, напишете нам наказ до сільскої управи в Каменяни, щоб нам звідти дали підводи?

— Ми не маємо права на терені Словаччини видавати накази до місцевих урядів: Словаччина не є окупована країна.

— Ви думаєте, — питає просто Зіна, — що словаки багато на тому розуміють?

Комендант розсміявся:

— Але ми це розуміємо! Зрештою, і словаки розуміють...

— Нічого вони не розуміють! — запалилася Зіна. — Напишіть нам, будь ласка, такого наказа.

— Але сільська управа просто не прийме нашого наказу до відома.

— Ми подбаємо, щоб прийняла!..

— А як вас по дорозі нападуть партизани?

— Не посміють!

— Так? А хто ж їм заборонить?

— Ви!

Комендант знову почав сміятися:

— Коли б було у наших силах, то ми б заборонили всім нашим теперішнім ворогам стріляти... Ні, дуже мені шкода, але, я на жаль, нічого не можу вам помогти.

Я, правду кажучи, не вмію сперечатися з людьми діловими і послідовними, тому хотіла вже покидати комендатуру і придумувати щось іншого. Але Зіна виявила подивугідну впертість і сміливість. Гарна і молода, вона могла собі багато дозволити у розмові, і так довго не відступала від коменданта, так довго його переконувала і смішила, поки він врешті решт не здався:

— Добре. Ідіть до того старшини і продиктуйте йому свій „наказ". Я вже для вас зроблю таку дурницю і підпишу.

Уложений спільними силами „наказ" виглядав приблизно так:

„Військова комендатура NN просить старосту села Каменяни дати до 48 годин транспорт з 5 підвід для замешкалих в Каменянах біженців з метою перевозу їх до Ревуци. Коментатура звертає увагу на те, що в разі прикрих інцидентів, які можуть спричинити біженцям партизани, відповідати буде масово село Каменяни, як також і поближчі села від місця випадку.

Комендант.......

Прочитавши принесений до підпису папірець, комендант лишень похитав головою:

— Ще з роду подібного абсурду я не підписував! — сказав, ставлячи печатку.

Заручившись тим письмом вертаємо в Каменяни.

Як і слід було чекати, частина нашого товариства поставилася до нашого успіху скептично:

— Це таке, — сказав Антон Степанович. — Все одно, що й нічого. Ви підете до старости, а він скаже: „Скрутіть собі з того наказу цигарку", або й ще гірше...

— Ні, він того не скаже, — вмішався дід Борис. — Він підводи дасть, а от тільки куди ми цими підводами заїдемо?.. Заїдемо просто в партизанський табір!

— Все залежить від того, хто піде до старости і як представить йому справу, — сказала я.

— Власне! — підхопив Іван Антонович. — Може все і не залежить, але залежить багато. А через те, що ви вмієте зі словаками говорити, — звернувся до мене, — то ви і підете до старости.

— Так, так! — загули всі інші. — Ви ж і до Ревуци ходили і вам найбільше тепер випадає йти до старости!

„Голос народу — голос Божий" — каже римська мудрість, і я корюся, лаючи нишком всіх мужчин, які існують на світі.

Рано приходжу до старости.

— Пане старосто, маю для вас погані новини... Вчора ми ходили до Ревуци, і нас піймали німці. Ледве ми вирвались, бо нас хотіли арештувати за те, що ми сидимо поміж партизанами тоді, коли досі мусіли бути вже в Німеччині на роботах.

— А чого ж вас носило до Ревуци? — сердито блимає очима староста.

— Чого нас носило — справа другорядна. А от ми довідались, що в Каменяни за два-три дні прийдуть німці і будуть ловити партизан. То попередьте їх, щоб поховались на кілька днів. Але... пане старосто, ви не зрадьте часом, звідки про це дізналися!.. Бо з німцями жартів нема...

Староста прикро вражений.

— Тепер, — продовжую я, — візьміть собі цей лист і прочитайте. Пошта тепер не ходить, то нам доручили цього листа вам передати особисто і взяти від вас підпис, що ви його дістали. Підпишетесь он там вдолині і папірець передасьте з якимсь фірманом назад до Ревуци.

Староста по-німецьки не розуміє і йде до нотаря. Я йду з ним і по дорозі переповідаю зміст листа, а при тому додаю:

— Питалися німці, скільки тут є біженців, але ми не сказали, бо не знаємо чи всі схотять поїхати. Може котрі поховаються...

— Що? Поховаються? — шарпається староста. — Ні одного чоловіка в селі не лишу. Ідьте вже всі разом — і клопотам кінець! Може, я буду за вас свою голову наставляти?!! Ні-і-і! Не треба було лазити в Ревуцу!..

— То було б іще гірше, — кажу я.

(Продовження буде).

Дам'ян Горняткевич

БОГДАН ЛЕПКИЙ

(У ВІСІМДЕСЯТИ-РІЧЧЯ НАРОДИН ПОЕТА)

(Докінчення).

III.

Біографи Богдана Лепкого промовчують часто педагогічну діяльність цього письменника. Це настільки неслушно, бо він і на цьому полі поклав великі заслуги. Він сам був зразковим громадянином і тому докладав усіх зусиль, щоби й молодше покоління нашої національної спільноти було виховане в якнайкращому дусі. На це не жалів ніколи ні свого часу, ані труду. Вже після номінації на становище професора краківського університету, він прийняв вибір голови кружка „Рідної Школи" в Кракові й опікувався дуже живо гуртком нашої дітвори, яка там, на заході, ходила до польських публічних шкіл. Щоб не була наражена на винародовлювання, він давав їй провід у національному усвідомлюванні.

Як гімназійний професор, Лепкий з'єднував собі пошану й любов своїх учнів. Я сам був свідком таких подій, що його колишні учні приходили до нього на відвідини, й висловлювали йому свою вдячність за шкільну науку. І це були поляки! А як професор університету? Хоч сам мав величезне знання, проте до кожнього свого викладу підготовлявся дуже дбайливо. Лише його найближчі знали, що іноді до одногодинної доповіді він опрацьовував по вісім годин потрібний йому матеріял. Ось що пише на цю тему колишній студент д-р Ю. Ґеник-Березовський: „(Проф. Лепкий) викладав із пам'яти, без ніяких записок, при тому оперував датами, прізвищами, фактами. Пам'ять була в нього феноменальна. Його виклади були при цьому продуктом не лише знання, але й чуття. Говорили, що він не викладає, а проповідує, голосить історію української літератури. Тому, що був поетом, поетом настрою, рефлексії, спогадів, не можемо уявити собі його в постаті сухого науковця. І справді, він був завсіди творцем. Тому студенти вичували в ньому авторитет, що збуджує любов до предмету й переконання в його цінність. Викладав він, дивлячись понад голови слухачів у простір через вікно, або прижмуривши, а то й примкнувши очі, час до часу потираючи своє високе чоло. Говорив теплим, дзвінким голосом, дуже виразно й поправно. Викладів його слухали не тільки студенти україністики й слявістики, а й студенти інших виділів, як прим. Академії мистецтв. Відвідували його виклади польські письменники, критики, журналісти, політики. Зі слухачами й студентами був у близькому контакті".

Тайна його чару, як промовця, чи професора лежала в тому, що Лепкий був перш усього поетом і своє глибоке знання вмів завжди поєднати з прегарною поетичною формою.

IV.

Так живо пригадую собі ті давні вже тепер, часи, коли в мешканні пп. Лепких зібралася або найближча родина, або зійшлися їхні друзі й поплила розмова. Найкращим співрозмовцем був там — безумовно, — сам професор. Міг говорити на всі можливі теми й завжди з глибоким розумінням предмету. Чого він не знав?! Інтересувався всім: природою, музикою, політикою, а надівсе літературою і історією. Слухаючи його слів можна було уявити собі, що він пряде перед нами якусь майстерну золоту нитку, яка вилискує дивним блеском, наче роса до сходу сонця. І він умів цю дивну нитку прясти, аж врешті вона ставала така тонка, така ніжна, що аж лячно ставало, що вона віврветься. Та — здається, ціла родина Лепких відзначалася таким даром Божим, усі були знаменитими оповідачами. Нераз приїздила до них, до Кракова, рідна сестра професора, пок. п. Ліщинська. Вона могла розказувати безперервно хоч би й три години про якісь пережиті події, підходячи до них із гумористичного боку. Тоді всі приявні вмовкали, — її оповідання переривали вибухи щирого сміху.

Поруч особи господаря дому, чолове місце в цій родині займала його дружина, п. Александра. Була це дистинґована дама, до якої — як зрештою і до самого професора, — треба було відноситися лише з повною пошаною. Ідеальна жінка й ідеальна мати. Дома потрапила нераз важко працювати, але коли вимагала цього якась потреба, тоді допомагала свойому чоловікові й в коректі його творів...

Прийнявся чомусь у нас погляд, що галицько-українське письменство на переломі наших обох віків застрягло лише в стадії якоїсь веґетації, нидіння і воно не могло розвиватися у важких економічних умовинах нашого громадянського життя. Жертвою цього невідрадного стану мав бути до деякої міри й Богдан Лепкий. Мовляв, коли б галицький письменник міг жити й творити за ціну своєї письменницької праці, тоді й вся творчість нашого поета увінчалася би ще кращими осягами. Та цей погляд не зовсім переконливий. Бо ж і на Великій Україні прийшлося неодному з наших поетів тяжко бідувати (прим. Руданському), а приклад Франка доказує, що й галицький письменник міг жити виключно з літератури.

Богдан Лепкий залишив по собі величезну спадщину. Чудову лірику, дуже цінну трилогію, низку повістей, до яких в першу чергу належить прегарний його твір „Під тихий вечір", далі зразкові переклади на польську мову, поважний і цінний науковий дорібок: монографії, присвячені творчості Шевченка, Вовчка й врешті низку малярських і рисункових праць. Ціла отся багата спадщина становить великий вклад у скарбницю української культури та запевнює Богданові Лепкому заслужену славу, як одному з найкращих українських письменників.

ВІСТІ З Н. Т. Ш.

Дня 1 листопада 1952. відбулося перше засідання нововибраного Виділу А. В. НТШ, під проводом першого містоголови проф. М. Стахова, Виділ уконституувався осьтак: голова — проф. д-р Смаль-Стоцький, містоголови — проф. д-р М. Стахів і проф. д-р О. Андрушків, секретар — д-р Ю. Фединський, скарбник — проф. д-р В. Лев, бібліотечний референт — дир. В. Дорошенко, референт видань — проф. д-р Р. Смаль-Стоцький, референт наукових конференцій — проф. д-р В. Січинський. Крім того вибрано будівельну комісію для справ перебудови набутого дому й комісію для координації праці з УВАН-ом. Виділ прийняв до відома вислід кореспонденційного голосування Філологічної Секції (проф. д-р К. Кисілевський — директор, проф. д-р В. Радзикевич, проф. д-р Л. Білецький, проф. д-р Зайцев, доц. д-р Є. Ю. Пеленський — заступники директора, проф. д-р В. Лев — секретар). Дальше Виділ намітив плян праці на 1953 рік та апробував плян збіркової акції на покриття коштів перебудови Дому Української Культури. У справі книжки д-ра Р. Єндика про вступ до расової будови України Виділ зазнайомився з оголошеним виясненням Президії Гол. Виділу й рішив прийняти до відома, що предложена автором книжка була передана до друку тільки в наслідок хвороби дотичного наукового рецензента, та що після спостереження недогляду Гол. Виділ рішив негайно, ще в 1949 році, не випустити накладу і знищити його. Дальше рішив Виділ осудити автора за спробу просунути під фірмою Товариства книжку, в якій поміщені в одному місці незгідні з наукою расистичні теорії.

„Просідінґс" Філологічної Секції

Після прихильного прийняття наковою критикою першого тому Праць Історичнофілологічної секції, НТШ випустило друком подібний том Праць Філологічної Секції. В томі поміщені англійською мовою „резюме" праць членів НТШ, зачитаних на наукових засіданнях в останніх роках. Подаємо заголовки проць: „Ґ і Г в українській літературній мові" (д-р В. Лев), „Лексичний фонд української літературної мови між 10. і 14. вв" (П. Ковалів), „Спроба нової клясифікації українських говорів" (К. Кисілевський), „Жарґон в Україні" (О. Горбач), „Українські подільські лірники й їх мова" (в нім. мові — О. Горбач), „Проблема ритму в „Слові о полку Ігореві" (С. Гординський), „Іван Верхратський як філолог" (К. Кисілевський), „Первісні жителі Київської Держави й формування літературної мови" (П. Ковалів), „Совєтське змагання до світового панування російської мови" (Р. Смаль-Стоцький), „Шевченко як лірик" (К. Кисілевський), „Освіта Шевченка" (К. Меннінг), „Українська література на еміграції в Зах. Европі після другої світової війни" (В. Лев), „Еспансько - американська поезія" (В. Кірконел), „Деякі проблеми української лексикографії" (К. Андрусишин).

Доповідь проф. М. Чировського

Дня 20 вересня 1952. виголосив проф. д-р Микола Чировський на засіданню Економічної Комісії доповідь на тему: „Теоретичне обоснування державної економічної ініціятиви й плянування в умовах капіталізму". Тому, що капіталістична форма економічної структури є найбільше питома для англо - саських країн, доповідач обмежив свою тему до проблеми державної економічної ініціятиви в цих країнах, а зокрема в ЗДА, де це питання стало дуже гострим знаряддям політичної боротьби між двома головними партіями в Америці від більше ніж двадцяти років.

За останніх 25 років зайшли зміни в господарському житті Америки, що привели до переміни американського капіталізму з чистої форми економічного індивідуалізму до форми т. зв. контрольованого капіталізму, який позбувся у великій мірі недоліків минулого, але й сам зродив деякі нові недомагання у формі обмеження приватної ініціятиви.

Динаміка американського господарського життя і включення Америки в міжнародну господарську і політичну систему спричинили згадану переміну. Зокрема шість факторів, що зроджувалися впродовж 150 років, створили у свойому висліді сьогоднішню синтезу контрольованого капіталізму або соціяльного економічного індивідуалізму. Ці фактори такі: потреба протекціонізму в міжнародній американській економіці, потреба протиакції на зростаючу силу монополій, необхідність підтримки сільського господарства, конечність протизаходів у зв'язку з руйнуючими наслідками великої кризи 30-ох років, потреба врегулювання взаємовідносин між працедавцем і працівником та повстання суто американської економічної школи інституціоналістів. І так розвиток господарських інституцій з одного боку, а економічна теорія з другого, обоснували заіснування збільшеної ініціятиви держави в ЗДА і привели до закинення засади капіталізму „лєссе-фер".

І так слабі економічно у своїх початках ЗДА таки зараз закинули чистий господарський капіталізм у своїй міжнародній економіці, щоб захищати себе перед господарською конкуренцією економічно сильних европейських країн. Англія тоді вірно наслідувала економічні прінціпи вільної міжнародної торгівлі. Це не принесло їй користи, бо будучи на вершку свого господарського розвитку, вона жодної міжнародної конкуренції не боялася. Проблема міжнародної торгівлі стала так зародком майбутнього контрольованого капіталізму в Америці, в якому підпорядковується приватні інтереси в деякій мірі загальним інтересам і осягається більшу соціяльну справедливість. Згодом протекціонізм найшов своє теоретичне обґрунтування у писаннях Гемілтона, Кері й Ліщта.

Великопростірна американська економіка вже в другій половині минулого сторіччя зродила великі підприємства і монопольні тенденції. Монополі є запереченням вільної конкуренції, яка була ядром американського капіталізму на внутрішньому ринку. Щоб рятувати капіталістичний прінцип вільної конкуренції, держава почала встрявати в економічне життя своїми антимонопольними законами. Економічна теорія прийшла в підмогу державі, доказуючи теоретично, що вільна конкуренція є найкращою запорукою продуктивного розподілу ресурсів. І так, кінець 19. в. приніс з собою дальший стан внутрішньої переміни американського капіталізму, коли в Англії державний апарат надальше стримувався від встрявання в економічні проблеми.

Ситуація сільського господарства в Америці по першій світовій війні спричинила дальшу переміну. За час І. світової війни амер. сільська економіка розвинулася понад стан в наслідок величезного запотребування сільсько-господарських продуктів в цілому світі. По війні амер. фармер опинився автоматично в критичному положенні. Ринки відпали, ціни на його продукти стали падати і він станув перед руїною. Життя вимагало само державної акції, щоб рятувати фармерський клас. Державна економічна ініціятива стала в цілому куди сильніша.

Справжня революція в господарському житті Америки довершилася в часи великої кризи 30-ох років, коли то „Ню Діл" прийняв теорію Кейнса, що мовляв, держава через збільшення своїх витрат і фінансування великих публічних проєктів може причинитися до відновлення економічної конюнктури. Тоді то йдучи за дальшими напрямними Кейнзіянської теорії, американський уряд щораз глибше став встрявати в економічні проблеми, переводячи ґрунтовні переміни амер. спільноти. Цікаво, що Англія не прийняла Кейнса і його еволюційної теорії, але згодом сприняла соціялізм, зрозумівши неможливість задержати повний капіталізм у його „лєссе-фер" розумінні.

Проблеми праці дали дальший поштовх до переміни економічної структури в ЗДА. Зріст сил організованого робітництва ніяк не був до вподоби капіталістичним кругам і напруження між цими обома силами грозило затримкою нормального економічного розвитку. Наперед законодавство старалося допомогти робітникам, а пізніше приборкати їхні ексцеси. В цей спосіб держава вмішалася в сферу економії праці і в дальшому збільшила свою контролю над економічним життям.

Останнім фактором в переміні структури американського капіталізму була економічна школа інституціоналізму, що його зродила американська духовість. Будучи сильно під впливом історичної економічної школи, інституціоналізм підкреслював потребу державної економічної ініціятиви, яка була б реґулятором гармонійної економічної еволюції.

В тому вичерпувалися б причини внутрішніх перемін в американській господарській системі. Ті переміни наступають поволі й еволюційно та в повній гармонії з загальними змінами соціяльного й політичного порядку. І хоча є проти них закиди деяких американських консервативних кругів, то вони все ж таки виказують змагання до більшої суспільної справедливости і піднесення життєвого стандарту, зокрема нижчих шарів американського суспільства.

В дискусії після доповіді забирали голос: проф. Величківський, проф. Чубатий, інж. Гойдиш, д-р Р. Кос, інж. М. Нешта.

ДО Б. СТУДЕНТІВ У.В.У.

Всіх бувших студентів і абсольвентів Українського Вільного Університету просимо подати негайно (найдалі до 15-го грудня ц. р.) свою адресу у важливій справі. Зголошення адрес висилати до „Selfreliance", P. O. Box 1084. Church St. Sta., New York 7. N. Y. За Представництво УВУ в Америці: Д-р І. Андрушків — голова, В. Кульчицький — секретар. Інші газети просимо передрукувати цю вістку.

ЛЕГКОВАЖНІСТЬ ЦЕ НЕПОПЛАТНА ЗВИЧКА

Час від часу часописи подають вістку, що такий то новоканадієць дався ошукати обманцям чи т. зв. конфідентним посередникам і втратив більшу кількість грошей. На кожне одне таке пресове повідомлення припадає яких сто подібних історій, про які преса не пише. На кожну одну таку аферу, подану до відома поліції, припадає тисяча подібних, які назавжди залишаться окутані темрявою таємниці. Обчислення виказують, що кожного року обманці вимaнюють від довірчивих сотні тисяч долярів, без уваги на те, що застосовують „старі як світ" хитрощі. В такий спосіб пропало вже більше гроша як внаслідок одвертих грабункових нападів.

Тому поліція, як і кращі торговельні підприємства і інші установи в Канаді, остерігає канадійців перед надмірною довірчивістю та закликає бути насторожі перед усякими довірочними бизнесовими посередниками. Декілька порад з тієї ділянки подаємо для читачів у переконанні, що неодин може зберегти себе перед втратами, якщо засвоїть собі ті поради.

Насамперед ніколи не надійтеся придбати „щось за ніщо" або майже задармо, бо в світі немає легеньких способів здобування грошей, за винятком виграшів на льотерії чи припадкового знайдення великого діяманту. Така порада може звучати для декого наівною, але розглядаючи її, не слід забувати, що в серці мабуть кожної людини скривається охота забагатіти легким коштом; на цій людській слабості якраз будує свій успіх обманець.

Може бути, що ви опинилися в незнаному вам місті. В таверні неначе справді ненароком запізнаєтеся з якоюсь „симпатичною людиною", яка в ході розмови пропонує вам провести деякий час в гурті його приятелів, теж „хороших людей" — і заграти в карти: отак „одну пульку для розваги". І знову: може поставите більшу суму грошей на коня, про якого ваш новий знайомий має певні „довірочні" дані, що він напевно виграє на перегонах. Може бути і так, що ваш приятель висуне іншу пропозицію: ось вкладіть ваші ощадності в таке підприємство, а гроші поплинуть струмком у вашу кишеню. Техніка таких і подібних пропозицій є різна, але вислід є завжд такий самий: ваш новий приятель з друзями зникає, а з ними і ваші важко запрацьовані гроші.

Якщо холодно застановитися над деякими „конфідентними бизнесовими пропозиціям", які обіцяють вам збільшити вашу готівку вдесятеро, то завжди виявиться, що всі способи таких грошевих трансакцій є неетичні, навіть якщо вони в безпосередній спосіб не нарушують законів. Людина, керуючись бажанням „використати нагоду", звичайно забуває про застанову й осторожність. Тому навіть люди з високою освітою, з устійненою позицією в своїй суспільності — лікарі, адвокати, священики і інші — нераз піддаються намовам обманців та витрачають свої гроші на безвартісні спекуляції, бо сподіваються стократно зискати у висліді біржевих „маніпуляцій".

Деякі новоканадійці вже втратили чималі свої ощадності, інвестуючи їх в „кооперативні будівельні підприємства", які не мали основ до існування, чи в т. зв. „ріелестейтні" підвідділи. Більшість з тих нових громадян Канади втратили гроші тому, що не інвестувала їх як слід.

Не можна запербечити, що біржа дає немало нагод до зисків і багато людей уже забагатіло, купуючи т. зв. „пені-стакс" на канадійських біржах. Якщо однак хочете купувати акції, то чому це робити якраз за посередництвом незнаної людини або телефонічно? Ідіть до біржевої чи маклерної контори і купіть їх там. Дуже неразумно є вірити „довірочним інформаціям" незнаних людей, які чейже не можуть бути зацікавлені вами, але тільки вашими грішми; якщоб вони справді знали щось конкретного про добрий зиск, то скористали б самі з такі доброї нагоди, а не розповідали б про це незнайомій людині.

Зокрема вистерігайтеся подорожуючих („сейлесменів"), які дуже намовляють вас до скорого рішення і купна. Зверніть увагу на такі їхні фрази: „Є люди, що дуже бажають купити той ґрунт; якщо ви не купите його тепер — завтра буде пізно"; „це остання річ, яку маємо на продаж"; „книги корпорації будуть замкнені вже цієї ночі і після цього купівля не буде можлива"; „я випадково переїжджав через вашу місцевість і вертатись сюди вже не буду".

Якщо почуєте такі чи подібні заяви, то це повинно вас зразу ж насторожити: тут скривається небезпека і потрібно більше часу на застанову й оцінку фактів.

В кожній трансакції приспішати з рішенням. Ніколи не давати грошей незнайомій людині. Ніколи не підписувати контракту, не прочитавши його докладно декілька разів, щоб цілковито зрозуміти його зміст. Якщо маємо якісь сумніви або мова справляє вам труднощі — зверніться до адвоката. Завжди збережіть у себе копію контракту.

Заки інвестуєте гроші — прослідіть основно справу. Легковірність не виплачується, або як кажуть канадійці: „Дон'т бі е сакер..."

„Канадійська Сцена"

ОБЕРЕЖНО З КУПІВЛЕЮ УЖИВАНОГО АВТА

Недостача нових автомобілів у Канаді значно спричинила ненормально високі ціни на у?ивані авта, а водночас продавці нових авт дають менше як звичайно опусту при продажі своїх авт. З того скористала одна ґрупа автомобільних техніків: фірми, які спеціялізуються в напрямі мірника швидкости, а зглядно зменшення кількости проїханих миль, що їх виказує той мірник.

Тому, хто рішається купувати уживане авто, повинен приглядатися уважніше йому з різних боків„ а не тільки видавати свій осуд на основі „невеликого" числа миль, виказаного мірником швидкости. Досвідчений покупець дивиться в першій мірі на ґумові східці та затискачі на педалях гальма. Якщо вони вже значно зношені, то це авто вже має довгий „вік подорожування".

Дальшою вказівкою про вартість даного авта будуть такі речі: наскільки є зношений матеріял на сидженнях, ступінь заржавлення глушівника і інших спідніх частин авта, (якщо воно не є крите під сподом), та наскільки є зношені опони (якщо воно не є крите під сподом), та наскільки є зношені опони (якщо не підставлено нових). Все це кращі вказівки як мірник швидкости і проїханої віддалі.

„Канадійська Сцена".

АВТОРСЬКИЙ ВЕЧІР Л. КОВАЛЕНКО В Л. М. КЛЮБІ

З Літературно-Мистецького Клюбу в Ню Йорку повідомляють, що в найближчу п'ятницю, 27-го листопада, там відбудеться черговий Авторський Вечір письменниці Людмили Коваленко, на якому вона зачитає уривки з нового роману „Добрість". Початок о год. 7:30 ввечорі.

Листування Редакції

Автором статті - репортажу „В Об'єднаних Націях", надрукованої в „Свободі" з 7-го листопаду, є п. **Віктор Приходько.**

ВШ. І. Була, Ст. Луіс, Мо.: Список пожертв Вашої громади на скитальців буде цілком певно надрукований в одному із списків ЗУАДКомітету, отже було б нам зайво попереджувати звичайні місячні звіти ЗУАДК.

ВШ. О. Ш., Ню Йорк: „Голос Америки" українською мовою передається на коротких хвилях і тому, можливо, Ваш радіоприймач „хрипить". Щодо Вашої поради, щоб „Голос Америки" усвідомлював теж місцевих комунарів, то зверніться з нею найкраще до самого „Голосу Америки".

ВШ. Студентська Громада в Огайо: Не одержавши від Вас жадних матеріялів до друку, не можемо Вам теж відповісти чи ми їх друкуватимемо. „Свобода", звичайно, друкує все, що до друку надається, наскільки їй на це дозволяє її об'єм. За поміщування дописів з життя наших громад та організацій, як теж за друк загально-громадських інформацій „Свобода" не бере жадних оплат, які побираються тільки за оголошення всіляких імпрез.

Подаємо до відома, що оголошення величини 1 інча через 1 колонку виносить $1.40. Проситься належитість (відповідно до величини огол.) пересилати разом з текстом.

Адм. „Свободи".

ТАРЗАН, ч. 2958. Утікають.

Із О'Рорке на верху своєї шиї велика бестія, на команду Люкага, важко оберулася в напрямі до брами.

„Спішись, чоловіче!", кричав О'Рорке. „Ми ніколи цього не докажемо! Ця тварина рухається, немов би була на параді!"

„Андака!", гукав, Люкаг, „Андака!" На слова команди велика бестія впадає в швидкий незграбний біг.